

The Relationship of Attachment with Functionality, Insight and Adaptation to the Treatment in Patients with Schizophrenia

Şizofreni Hastalarında Bağlanmanın İşlevsellik, İlgörü ve Tedaviye Uyum ile İlişkisi

 Meltem Pusuroglu¹, Fatmagul Helvacı Celik², Mehmet Baltacıoğlu³,
 Bülent Bahceci¹, Cicek Hocaoglu¹

1- Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Rize, Türkiye. 2- Hitit Üniversitesi Erol Olçok Eğitim ve Araştırma Hastanesi Psikiyatri Kliniği, Çorum, Türkiye. 3- Rize Devlet Hastanesi Psikiyatri Kliniği, Rize, Türkiye.

ABSTRACT

Objective: This study was conducted with patients diagnosed with schizophrenia registered in Rize State Hospital Community Mental Health Center. Again, adherence to treatment, insight and functionality are important concepts in terms of the prognosis of chronic mental disorders. The aim of this study is to examine the relationship between attachment styles, functionality, adherence to treatment, and insight in patients with schizophrenia.

Material and Method: 100 schizophrenic patients registered at Rize State Hospital Community Mental Health Center for at least 3 years were included in the study. Patients were selected according to exclusion criteria. Clinical interviews were made with the patients, and informed consent was obtained from the patients who could be included in the study and their legal guardians. Socio-demographic data form prepared by us, Evaluation scale of the three components of Insight, Brief functionality scale, Medical treatment compliance rate scale, Adult attachment style scale were used in the study. The data of the study were evaluated by number, percentage, frequency, Kolmogorov-Smirnov Test/Shapiro-Wilk Test, pearson correlation tests in SPSS 22nd Edition.

Results: The mean age of the patients participating in the study was 34, the number of female patients was 32, and the number of male patients was 68. In the evaluation of scale scores, no significant relationship was found between the Functioning scale and avoidant attachment, secure attachment, and anxious attachment. A significant negative correlation was found between insight scale scores and avoidant attachment. No significant correlation was found between insight scale scores and secure attachment. A positive and significant relationship was found between the insight scale scores and the anxious attachment scale scores. There was no significant relationship between adherence to treatment scale scores and avoidant attachment, secure attachment and anxious attachment.

Conclusion: Attachment occupies an important place in the course of many psychiatric diseases, including schizophrenia. In our study, a relationship was found between insight and anxious and avoidant attachment. It is thought that childhood attachment processes may be related to the course and prognosis of the disease. New studies are needed in this area.

ÖZET

Amaç: Bu çalışma Rize Devlet Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı Merkezine kayıtlı şizofreni tanılı hastalarla yapılmıştır. Çalışmanın amacı şizofreni hastalarının bağlanma stillerinin, işlevsellik, tedaviye uyum ve içgörü ile ilişkisini incelemektir. Kronik seyirli bir hastalık olan şizofrenide hastalığın iyi prognozu açısından tedaviye uyum, içgörü ve işlevsellik önemli kavramlardır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya Rize Devlet Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı Merkezine en az 3 yıldır kayıtlı 100 şizofreni hastası dâhil edilmiştir. Hastalar dışlama kriterlerine göre seçilmişlerdir. Hastalarla klinik görüşmeler yapılmış, çalışmaya dâhil olabilecek hastalardan ve yasal vasilerinden onam alınmıştır. Çalışmada tarafımızca hazırlanmış Sosyodemografik Veri Formu, İçgörünün Üç Bileşenini Değerlendirme Ölçeği, Kısa İşlevsellik Ölçeği, Tıbbi Tedaviye Uyum Oram Ölçeği, Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmanın verileri SPSS 22. Sürümünde sayı, yüzde, frekans, Kolmogorov-Smirnov Testi/Shapiro-Wilk Testi, pearson korelasyon testleri ile değerlendirilmiştir.

Bulgular: Çalışmaya katılan hastaların yaş ortalaması 34±10.137, kadın hasta sayısı 32, erkek hasta sayısı 68 idi. Ölçek puanları değerlendirmesinde İşlevsellik ölçeği ile kaçınan bağlanma, kaygılı bağlanma arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. İçgörü ölçek puanlamaları ile kaçınan bağlanma arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İçgörü ölçek puanlamaları ile kaygılı bağlanma ölçek puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Tedaviye uyum ölçek puanları ile kaçınan bağlanma, güvenli bağlanma ve kaygılı bağlanma arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

Sonuç: Bağlanma şizofrenide dâhil birçok psikiyatrik hastalığın seyrinde önemli bir yer kaplamaktadır. Çalışmamızda içgörü ile kaygılı ve kaçınan bağlanma arasında ilişki saptanmıştır. Çocukluk dönemi bağlanma süreçlerinin hastalığın seyri ve prognozu ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu alanda yeni çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Keywords:

Attachment
Schizophrenia
Insight

Anahtar Kelimeler:

Bağlanma
Şizofreni
İçgörü

Correspondence: Meltem Pusuroglu, Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Ana Bilim Dalı, Rize, Türkiye. E-posta: meltempusuroglu@gmail.com

Cite as: Pusuroglu M, Helvacı Celik F, Baltacıoğlu M, Bahceci B, Hocaoglu C. The Relationship of Attachment with Functionality, Insight and Adaptation to the Treatment in Patients with Schizophrenia. Phnx Med J. 2022;4(1):17-21.

Received: 05.12.2021

Accepted: 30.01.2022

GİRİŞ

Şizofreni toplumda %1 oranında görülen tedavi maliyeti yüksek, belirgin yeti yitimi ile seyreden psikiyatrik bir bozukluktur. Hastalığın etiyojisi net açıklanamamıştır. Genellikle genç yaşlarda başlangıç göstermekte ve kronik bir seyir izlemektedir (1). Hastalığın uzun süreli seyir göstermesi, kronik seyretmesi nedeni ile yıkım gözlenmektedir. Hastaların toplumsal yaşama uyumlarının artması ve hayat kalitelerinin iyileşmesi için tedaviye uyum, iç görü gibi kavramlar önemlidir. Tüm bu etkileşimlerle birlikte hastaların bir kısmı normal hayatlarını sürdürebilmekte, toplumsal düzene ayak uydurabilmektedirler (2).

Bağlanma bireyin erken çocukluk döneminde bakım verici ile kurduğu ilişkidir. En basit haliyle güvenli bağlanma ya da güvensiz bağlanma şeklinde kurulur ve ilerleyen hayat evrelerinde bu süreç devam eder (3). Bakım verenle amaçlı kurulan bu yakınlık bireyin gelişim dönemlerinde ve yetişkinlik dönemlerinde çeşitli psikopatolojilerin gelişiminde rol oynayabilir. Yetişkinlik evresinde sorunlarla başa çıkma becerileri çocukluk döneminde güvenli bağlanma ile ilişkilidir (4). Bağlanma kuramı ilk olarak Bowlby nin teorileri ile geliştirilmiştir (5). Bu kurama göre bebekler doğumdan sonra bakım veren ile sürekli bir iletişim içerisine girer. Bebek ancak daimi bir bakım verenin varlığında hayatını sağlıklı sürdürebilir (6). Bakım verenden uzaklaştığında bebekte fizyolojik belirtiler gözlenir. Ayrıca bu fizyolojik belirtilere nörolojik sistemlerdeki gelişim bozuklukları da eşlik edebilir (7).

Bağlanmanın ileriki dönemde gelişecek psikopatoloji ile ilişkisi gösterilmiştir. Ayrıca her zaman için bağlanma ve psikopatoloji arasındaki ilişki dikkat çekici olmuştur. Güvensiz bağlanma kişilik bozuklukları, depresyon ve anksiyete gelişimi gösterildiği gibi ayrıca psikotik bozukluklarda yapılan çalışmalarda bağlanma bozuklukları daha sık oranlarda gözlenmektedir (8). Bağlanmaya ilişkin patolojilerin erişkinlik döneminde psikopatoloji ile ilişkisi olduğu gibi kişilerin sorun çözme becerileri stresi tolere etmeleri yaşam becerileri tedavi süreçlerine uyumları ve dolaylı olarak işlevselliği ile de ilgisi düşünülmektedir (9).

Şizofreni toplumda sık görülen düşünce bozukluğu, algı bozukluğu, toplumsal içe çekilme, işlevsellikte bozulma gibi belirtilerle ortaya çıkmaktadır (10). Şizofrenide hastalıkla ilgili eğitimler verilmesi, ailenin bilgilendirilmesi, tedaviye uyumun dikkatle takip edilmesi hastanın iyileşmesi ve işlevselliği açısından önemlidir. Ayrıca hastanın içgörüsü tedaviye uyumunu da etkilemektedir. Hastaların tedaviye uyumları ile birlikte nükslerde azalma ve yaşam kalitelerinde artış söz konusudur (11).

Şizofreni hem kronik seyri hem yeti yitimi ile birlikte ilerlemesi nedeni ile önemli bir hastalıktır. Hastalıkta içgörü, tedaviye uyum ve işlevsellik hastalığın seyri açısından önemli kavramlardır. Çalışmamızın bu anlamda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

GEREÇ VE YÖNTEM

Çalışmamız 01.07.2017-01.02.2018 tarihleri arasında yapılmıştır. Çalışmamıza Rize Devlet Hastanesi Toplum Ruh Sağlığı birimine en az 3 yıldır kayıtlı şizofreni tanılı hastalar alınmıştır. Hasta sayısı 100 hasta olarak

belirlenmiştir. Hastaların merkeze kayıtları yapılırken klinik görüşmeler ile tanıları konulmakta ve merkezde takipleri yapılmaktadır. Çalışmaya katılacak hastalarda gönüllülük esas alınmış olup kendilerinden ve yasal vasilerinden gönüllü olur formu alınmıştır. Hastalara klinik görüşmede tarafımızdan hazırlanmış olan sosyodemografik veri formu, içgörünün üç bileşeni ölçeği, kısa işlevsellik ölçeği, tıbbi tedaviye uyum ölçeği, erişkin bağlanma biçimi ölçeği uygulanmıştır. Çalışmaya okuma yazması olan, aktif psikotik bulgusu olmayan, ölçeklere uyum sağlayabilecek, ek kronik hastalığı ve komorbid psikiyatrik tanısı olmayan, 18-65 yaş aralığında 100 hasta dâhil edilmiştir. Hastalarla klinik görüşmeler yapıp DSM 5 tanı kriterlerine göre şizofreni tanısı konmuş ve diğer tanıları dışlanmıştır. Aktif psikotik atak döneminde olan hastalar çalışmadan dışlanmıştır. Hastaların psikotik semptomları pozitif ve negatif sendrom ölçeği ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın etik Kurul onayı Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (Etik Kurul Kararı Onay Tarihi: 21.06.2017 Karar No: 2017/125).

Araçlar

Sosyodemografik Veri Formu: Sosyodemografik form tarafımızca hazırlanmıştır. Kişilerin demografik bilgilerini, yaşadıkları ortamı, gelirlerini, iş durumu, aile durumlarını, eğitim seviyelerini sorgulayan, çoktan seçmeli şekilde hazırlanmış bir formdur.

İçgörünün Üç Bileşeni Ölçeği: sekiz sorudan oluşan ve içgörünün niceliksel olarak değerlendirmesini yapan bir ölçektir. Ölçek puanı arttıkça hastanın içgörüsünün arttığı görülmektedir. Klinisyen tarafından uygulanmaktadır. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Arslan ve ark. Tarafından yapılmıştır (12). Kısa işlevsellik ölçeği: Likert tipi ölçektir. Görüşmeci tarafından yapılır. Artan puanlar işlevsellikte azalmayı gösterir. İşlevselliğin mesleki, toplumsal, kişisel ilişkiler açısından işlevselliği değerlendirmektedir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır (13).

Tıbbi Tedaviye Uyum Ölçeği: 10 sorudan oluşan bir ölçektir. Hastanın son dönemdeki ilaç uyumunu değerlendirmektedir. Yükselen ölçek puanı tedaviye uyumun artışı ile ilişkilidir. Türkçe geçerlilik ve güvenilirliği Koç tarafından yapılmıştır (14).

Erişkin Bağlanma Biçimi Ölçeği: Ölçek iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm 3 sorudan oluşmaktadır. Daha çok tanımlayıcı sorular içermektedir ve puanlamaya çoğunlukla katılmamaktadır. İkinci bölümünde bağlanma stilleri 5 farklı madde ile belirtilmiştir. En az 1 puan en çok 7 puan olacak şekilde değerlendirilmektedir. 3 farklı kaçınan, güvenli ve kaygılı bağlanma tipini incelemektedir (15).

Pozitif ve negatif belirtiler ölçeği: 30 maddeden oluşan hastaların negatif ve pozitif semptomlarını ölçen bir ölçektir. Ölçekteki puanlamaların yedisi pozitif yedisi negatif ve diğer on altı ölçek diğer psikiyatrik semptomları taramaktadır. Likert tipi 1 ile 7 puan arasında puanlama sisteminden oluşmaktadır (16).

İstatistik

Araştırma verisi “SPSS (Statistical Package for Social Sciences) for Windows 22.0 (SPSS Inc, Chicago, IL)” aracılığıyla bilgisayar ortamına yüklendi ve değerlendirildi. Tanımlayıcı istatistikler ortalama±standart sapma,

frekans dağılımı ve yüzde olarak sunuldu. Değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu görsel (histogram ve olasılık grafikleri) ve analitik yöntemler (Kolmogorov-Smirnov Testi/Shapiro-Wilk Testi) kullanılarak incelendi. Normal dağılıma uyduğu saptanan değişkenler arasındaki ilişki için pearson korelasyon uygulandı. İstatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edildi.

BULGULAR

Çalışmamıza toplam 100 şizofreni hastası dâhil edilmiştir. Hastaların sosyodemografik bilgileri tablo.1 de verilmiştir. Çalışmaya katılan hastaların cinsiyetleri kadın $n=32$ (%32), erkek $n=68$ (%68) ti. Yaş ortalaması 34 ± 10.137 olarak bulundu. Katılımcıların $n=64$ (%64) ü evli, $n=33$ (%33) ü bekâr, $n=3$ (%3) ü duldu (eşi vefat etmiş ya da ayrılmış). Katılımcıların $n=10$ (%10) u ilkokul, $n=53$ (%53) ü ortaokul, $n=8$ (%8) i lise, $n=20$ (%20) si üniversite mezunuydu.

Araştırmaya katılan hastaların ölçeklerden aldığı toplam ve alt ölçek ortalama puanları tablo. 2 de verilmiştir.

Katılımcıların tedaviye uyum ölçek puanları, iç görü ölçek puanları ve işlevsellik ölçek puanlarının bağlanma stilleri ölçek puanları ile karşılaştırılması tablo. 3 de verilmiştir. Katılımcıların ölçek puanları pearson korelasyon analizi ile karşılaştırıldı. İşlevsellik ölçeği ile kaçınan bağlanma ($r = -0,038$; $p = 0,710$), güvenli bağlanma ($r = 0,016$; $p = 0,872$), kaygılı bağlanma ($r = -0,035$; $p = 0,732$) arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. İçgörü ölçek puanlamaları ile kaçınan bağlanma ($r = -0,2$; $p = 0,043$) arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. İçgörü ölçek puanlamaları ile güvenli bağlanma ($r = -0,137$; $p = 0,174$) arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır. İçgörü ölçek puanlamaları ile kaygılı bağlanma ölçek puanları arasında ($r = 0,417$; $p = 0,00$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki saptanmıştır. Tedaviye uyum ölçek puanları ile kaçınan bağlanma ($r = 0,006$; $p = 0,952$), güvenli bağlanma ($r = 0,108$; $p = 0,284$) ve kaygılı bağlanma ($r = -0,099$; $p = 0,329$) arasında anlamlı ilişki saptanmamıştır.

TARTIŞMA

Çalışmanın sonuçlarına göre hastaların işlevsellikleri, tedaviye uyumları ile bağlanma stilleri arasında ilişki saptanmazken, iç görü ile bağlanma arasında ilişki saptanmıştır. Yapılan çalışmalarda hastaların bağlanma stilleri ile özellikle kişiler arası ilişkilerinin ilişkili olduğu, sosyal ilişkilerde bağlanma stillerine bağlı değişiklik gözlemlendiği bildirilmiştir (17). Hastalarda kaliteli bağlanma özellikleri ile tedaviye uyumun arttığı, aile desteğinin varlığı tedavi sürecine olumlu katkı sağladığına dair veriler mevcuttur (18). İç görü hastanın hastalığının farkındalığı şeklinde tanımlanabilir. França ve arkadaşlarının yaptığı bir çalışmada şizofreni hastalarının içgörülerini ile bağlanma

Tablo 1: Hastaların Sosyodemografik ve klinik özellikleri

	Min-Max	Ort±S.S
Yaş	18-64	34±10.137
		n (%)
Cinsiyet		
Kadın		32 (32)
Erkek		68 (68)
Medeni Durum		
Evli		64 (64)
Bekar		33 (33)
Dul		3 (3)
Eğitim Seviyesi		
İlkokul		10 (10)
Ortaokul		53 (53)
Lise		8 (8)
Üniversite		20 (20)

Ort±SS: Ortalama±Standart sapma

stilleri arasında ilişki saptanmıştır. Literatürde bu bilgiye ait fazla veri olmasa da içgörünün bağlanma stilleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir (19). Çalışmamızda iç görü ile kaçınan bağlanma arasında negatif yönde ilişki, kaygılı bağlanma ile pozitif yönde ilişki saptanmışken güvenli bağlanma arasında ilişki saptanmamıştır. İç görü ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiye ait veriler kısıtlıdır. Kaçınan bağlanma örüntüsü olan bireylerde çekingenlik, reddedilme duygusu, sürekli eleştirel ebeveyn tutumlarının olması görülmektedir (20). Hastalarda içe kapanma, dış dünyadan uzaklaşma, gerçeklik algısından kopuş için tetikleyici bir sebep olabilir. Hastanın emosyonel farkındalığının azalması, gerçekliği tam olarak fark edememesi iç görüde azalmaya yol açabilmektedir (21). Bu varsayımlar ışığında hastalarda kaçınan bağlanma düzeyi arttıkça içgörüde azalma beklenmektedir. Bu bilgiler çalışmamızdaki verilerle uyumludur. Çalışmamızın sonuçlarına göre kaygılı bağlanma düzeyleri arttıkça içgörü düzeyleri de artmaktadır. Kaygılı bağlanma biçimi ile anksiyete bozukluklarının gelişimi ile ilişkisine dair bilgiler mevcuttur. Güvenli bağlanmanın olmayışı, aile desteğinin azlığı hastalarda duygu durum bozukluğu, psikotik semptomlarda artış tedaviye uyumsuzluk gibi semptomlara yol açabilmektedir. Ancak çalışmamızda bu bilgileri destekler sonuçlara ulaşamadık (22). Bağlanma ilk olarak Bowlby nin çocuklar üzerindeki gözlemlerine dayanarak ortaya attığı bir kavramdır. İnsanın doğuştan başlattığı bu ilişki ömür boyu sürmekte ve

Tablo 2: Ölçek puanlarının toplam alt, üst ölçek puanları ve ortalama değerleri

	n	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
İçgörü ölçeği	100	0	18	8,39	3,921
Klinik işlevsellik ölçeği	100	4	91	41,84	16,477
Tıbbi tedaviye uyum ölçeği	100	1	10	5,54	2,451
Kaçınan bağlanma	100	8	34	18,95	6,923
Güvenli bağlanma	100	5	34	21,31	6,872
Kaygılı bağlanma	100	5	39	22,63	8,574

Tablo 3: Verilerin Korelasyon Analiz Sonuçları

	Kaçınan Bağlanma		Güvenli Bağlanma		Kaygılı Bağlanma	
	r	p	r	p	r	p
İşlevsellik	-0,038	0,710	0,016	0,872	-0,035	0,732
İç Görü	-0,2	0,043	-0,137	0,174	0,417	0,00
Tedaviye Uyum	0,006	0,952	0,108	0,284	-0,099	0,329

psikopatolojilerin gelişimine zemin hazırlayabilmektedir. Bebeğin ilk doğumundan itibaren bakım vereni ile kurduğu romantik ilişki aslında bağlanmanın temelini oluşturmaktadır. Bakım verenin sürekliliği, oluşturulan ilişkinin kalitesi, bebeğin gerekli güven ortamına sahip olması erişkin kişilik örüntüsünün gelişimine katkı sağlamaktadır (23). Güvenli bağlanma bebeğin özgüven gelişimi açısından bakım vereniyle yeterli ve kaliteli ilişki kurması üzerine kuruludur. Sağlıklı bir kişilik gelişimi için gereklidir. Kaçınan bağlanma ve kaygılı bağlanma bebeğin bakım verenden ayrıldığında tepki gösterdiği bakım vereniyle ilişkide sürekliliği sağlayamadığı ilişki stillerinde gözlenir (24). Bağlanma kuramının üzerine birçok araştırmalar yapılmış, kuram genişletilmiştir. Çalışmamızda bağlanma stillerinin şizofreni hastalarında içgörüyü, hastaların tedaviye uyumunu ve işlevselliği ne yönde etkilediğine dair bir hipotez geliştirilmiş ve araştırılmıştır. Bağlanmanın psikopatoloji ile ilişkisini araştıran çalışmalar mevcuttur. Ancak bu bilgiye ait veriler kısıtlıdır. Bu anlamda daha fazla ileri çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bağlanma teorisi özellikle son yıllarda dikkat çeken bir konu olmuştur. Hastaların çocukluk çağında kurdukları ebeveynleri ile olan ilişkileri erişkinlik dönemine yansımaları psikiyatrik hastalıklarda yer edinmektedir. Güvenli bağlanmanın varlığı psikostresörler varlığında koruyucu bir rol oynamaktadır. Özellikle

nevrotik bozukluklarda rolü daha fazla anlaşılmış olmakla birlikte psikotik bozukluklarda da bu konuda çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Çalışmamızda hastaların antipsikotik kullanımları, hastalık süreleri başlangıç yaşı gibi etkileyici faktörler ayrı ayrı değerlendirilmemiştir. Ayrıca çalışma örnekleminiz belli bir kültürel topluluktan oluşmakta ve yöresel yetiştirilme tutumları ile yetişmiş bireylerden oluşmaktadır. Daha fazla sayıda hasta ile çok merkezli olarak bu çalışmalar artırılabilir.

SONUÇ

Bağlanma her dönemde psikiyatrinin önemli konularından biri olmuştur. Çalışmamızda içgörü ile bağlanma stilleri arasında ilişki saptanmıştır. Güvenli bağlanan bireylerin daha sağlıklı ve olumlu kişilik gelişimi gösterdikleri görülmektedir. Ülkemizde ki aile yapısı göz önünde bulundurulduğunda daha duygu odaklı geleneksel aile tutumları gözlenmekle birlikte değişen dünyada bu durumda değişmektedir. Psikiyatrik hastalıkların değerlendirilmesinde, tedavi sürecinde bağlanmanın yeri önemlidir. Literatürde bağlanmaya yönelik çalışmalar kısıtlıdır ve daha çok belirli topluluklar üzerinde yoğunlaşmaktadır. Bu konuda daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır.

Çıkar çatışması: Yazarlar arasında çıkar çatışması olmadığını beyan etti.

Etik: Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan alınmıştır (Etik Kurul Kararı Onay Tarihi: 21.06.2017 Karar No: 2017/125).

KAYNAKLAR

1. Songur E. Çocukluk çağı başlangıçlı şizofreni (Seminer). Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Tokat. 2015
2. Öztürk O, Uluşahin A. Ruh Sağlığı ve Bozuklukları. Ankara, Nobel Yayın Dağıtım 2008. s. 242-316.
3. Tüzün O, Sayar K. Bağlanma Kuramı ve Psi-kopatoloji. Düşünen Adam 2006; 19:24-39.
4. Mathews S, Onwumere J, Bissoli S, Rug-geri M, Kuipers E, Valmaggia L. Measuring attachment and parental bonding in ps-ychosis and its clinical implications. Epi-demiol Psychiatr Sci. 2016; 25:142-149.
5. Bretherton I. The origins of attach-ment theory: John Bowlby and Mary Ainsworth. Dev Psychol. 1992; 28:759-775
6. Kapçı E, Küçükler S. Anne babaya bağlanma ölçeği: Türk üniversite öğrencilerinde psikometrik özelliklerinin değerlendirilmesi. Turk Psikiyatri Derg. 2006; 17:286-295.
7. Boccio M, Laudenslager MN, Reite ML. Intrinsic and extrinsic factors affect infant responses to maternal separation. Psychiatry. 1994; 57:43-50.
8. Gumley A, Taylor H, Schwannauer M, Macbeth A. A systematic review of attachment and psychosis: measurement, construct validity and outcomes. Acta Psychiatr Scand. 2014; 129:257-274.
9. Dent GW, Smith MA, Levine S. Stress-induced alterations in locus coeruleus gene expression during ontogeny. Developmental Brain Research. 2001;127:23-30.
10. Çetin M. Şizofreni Özel Sayısı, Türkiye Klinikleri Psychiatry Special Topics. 2010;3:38-80.
11. Osterberg L, Blaschke T. Adherence to medication. N Engl J Med. 2005;353:487-497.
12. Arslan S, Günay Kılıç B, Karakılıç H. İçgörünün üç bileşenini değerlendirme ölçeği güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Türkiye’de Psikiyatri. 2000;3:17-24.
13. Aydemir Ö, Uykur B. Kısa İşlevsellik değerlendirme ölçeği’nin Türkçe sürümünün bipolar bozuklukta güvenilirliği ve geçerliği. Türk Psikiyatri Dergisi. 2012; 23: 193-200.
14. Kay SR, Fiszbein A, Opler LA. The Positive and Negative Syndrome Scale (PANSS) for schizophrenia. Schizophr. Bull. 1987;13:261-275.
15. Arslan S, Günay Kılıç B, Karakılıç H. İçgörünün üç bileşenini değerlendirme ölçeği: güvenilirlik ve geçerlik çalışması. Türkiye’de Psikiyatri. 2001; 3:17-24.
16. Sabuncuoğlu O, Berkem M. Bağlanma biçimi ve doğum sonrası depresyon belirtileri arasındaki ilişki: Türkiye’den bulgular. Türk Psikiyatri Dergisi. 2006;17(4):252- 258.

17. Kaitz M, Bar-Haim Y, Lehrer M, Grossman E. Adult attachment style and interpersonal distance. *Attach Hum Dev.* 2004 Sep;6(3):285-304. doi: 10.1080/14616730412331281520. PMID: 15513270.
18. Niolu C, Barone Y, Bianciardi E, Ribolsi M, Marchetta C, Robone C, et al. Predictors of poor adherence to treatment in inpatients with bipolar and psychotic spectrum disorders. *Riv Psichiatri.* 2015 Nov-Dec;50(6):285-294. doi: 10.1708/2098.22686. PMID: 26780202.
19. França G, Laranjeira E, Silva F, et al. Şizofrenide Bağlanma Tarzı ve İçgörü: Kesitsel Bir Çalışma. *Psikiyatr S.* 2020;91:31-43. <https://doi.org/10.1007/s11126-019-09675-8> .
20. Shaver P, Mikulincer M. Attachment in later years: A commentary. *Attachment & Human Development.* 2000; 6(4): 451-464.
21. Selçuk A, Ali EA. İçgörü kavramı ve şizofreni. *RCHP.* 2010;1(2):23-32.
22. Kesebir S, Özdoğan KS, Üstündağ M. Bağlanma ve psikopatoloji psikiyatride güncel yaklaşımlar. 2011; 3(2):321-342.
23. Bowlby J. Attachment and loss. sadness and depression. *Social Work.* 1980;(54):107-116.
24. Mallon B. Attachment and loss, death and dying. *Theoretical foundations for bereavement counselling.* Sage publications. 2008. <http://dx.doi.org/10.4135/9781446214510.n2>